

Житомирська політехніка	МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ «ЖИТОМИРСЬКА ПОЛІТЕХНІКА» Система управління якістю відповідає ДСТУ ISO 9001:2015	Ф-31.07- 05.01/053.00.2/Б/ОК38- 2023
	Примірник № 1	Арк 1/11

ЗАТВЕРДЖЕНО

Вченою радою факультету
педагогічних технологій та освіти
впродовж життя

31 серпня 2023 р.,

протокол № 11

Голова Вченої ради

Оксана ЧЕРНИШ

[Handwritten signature]

РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ «ВІКТИМОЛОГІЯ»

для здобувачів вищої освіти освітнього ступеня «бакалавр»
спеціальності 053 «Психологія»
освітньо-професійна програма «Екстремальна психологія»
факультет педагогічних технологій та освіти впродовж життя
кафедра психології та соціального забезпечення

Схвалено на засіданні кафедри
психології та соціального забезпечення
28 серпня 2023 р., протокол № 7

В.о. завідувача кафедри

Марина ОКСЮТОВИЧ

Гарант освітньо-професійної програми

Марина ОКСЮТОВИЧ

[Handwritten signature]
[Handwritten signature]

Розробник: кандидат психологічних наук, доцент кафедри психології та соціального забезпечення КАРПЮК Юлія

Житомир
2023-2024 н.р.

Житомирська політехніка	МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ «ЖИТОМИРСЬКА ПОЛІТЕХНІКА» Система управління якістю відповідає ДСТУ ISO 9001:2015	Ф-31.07- 05.01/053.00.2/Б/ОК38- 2023
	Примірник № 1	Арк 1/11

1. Опис навчальної дисципліни

Найменування показників	Галузь знань, спеціальність, освітній ступінь	Характеристика навчальної дисципліни	
		денна форма навчання	заочна форма навчання
Кількість кредитів – 5	Галузь знань: 05 «Соціальні та поведінкові науки»	Нормативна	
Модулів – 1	Спеціальність: 053 «Психологія»	Рік підготовки:	
Змістових модулів – 2		4-й	–
Загальна кількість годин – 150		Семестр	
		8	–
Тижневих годин для денної форми навчання: аудиторних – 5 самостійної роботи студента – 7,5	Освітній ступінь: «бакалавр»	Лекції	
		36 год.	–
		Практичні, семінарські	
		24 год.	–
		Лабораторні	
		- год.	–
		Самостійна робота	
		90 год.	–
Індивідуальні завдання			
Вид контролю: залік			

Співвідношення кількості годин аудиторних занять до самостійної і індивідуальної роботи становить: для денної форми навчання – 40% / 60%.

Житомирська політехніка	МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ «ЖИТОМИРСЬКА ПОЛІТЕХНІКА» Система управління якістю відповідає ДСТУ ISO 9001:2015	Ф-31.07- 05.01/053.00.2/Б/ОК38- 2023
	Примірник № 1	Арк 1/11

2. Мета та завдання навчальної дисципліни

Метою дисципліни «Віктимологія» є формування у здобувачів вищої освіти цілісного уявлення про психологічні особливості людини як фактори успішності його діяльності; ознайомлення здобувачів з понятійним апаратом, що описує психологію пізнавальних і емоційно-вольових процесів; розроблення на цій основі підходів щодо вдосконалення застосування психотерапії та психокорекції в діяльності психолога.

Пізнавальні процеси забезпечують відображення об'єктивного змісту стимулів з внутрішнього і зовнішнього середовища. Вони не просто відображають навколишній світ, а й моделюють його, створюючи ситуації, які реально не існують. Це планування, мета, побудова програми діяльності. Пізнавальні процеси входять як складові одиниці в будь-яку людську діяльність, забезпечуючи її ефективність. Вони здійснюються у вигляді окремих пізнавальних дій, кожне з яких представляє собою цілісний технічний акт, що складається нероздільно з усіх видів психічних процесів. Дуже важливо вміти управляти своїми емоціями, розуміти їх природу, а також функції вольової регуляції.

Завданнями вивчення навчальної дисципліни є:

- детальне вивчення проявів і показників психічних пізнавальних процесів, що характерні для психологічної норми;
- виявлення особливостей і специфіки вираженості властивостей, видів, психофізіологічної ролі психічних пізнавальних процесів;
- формування у студентів умінь і навичок теоретичної методологічної психологічної роботи, спрямованої на дослідження психологічних особливостей пізнавальних процесів;
- розвиток у студентів умінь і навичок діагностики і оцінки функціональних проявів емоційно-вольових процесів.

Методологія вивчення навчальної дисципліни «Віктимологія» будується на взаємозв'язку теоретичних концепцій та тих практичних навичок, яких набувають студенти за результатами лекційних, практичних занять та самостійної роботи.

Відповідно до Стандарту вищої освіти України (перший (бакалаврський) рівень, галузь знань 05 Соціальні та поведінкові науки, спеціальність 053 «Психологія»), змісту освітньо-професійної програми, опанування навчальної дисципліни «Психологія пізнавальних процесів та емоційно-вольові процеси» забезпечуватиме формування **інтегральної компетентності** (здатність розв'язувати складні спеціалізовані задачі та практичні проблеми у сфері психології, що передбачають застосування основних психологічних теорій та методів та характеризуються комплексністю і невизначеністю умов), а також таких загальних (ЗК) та спеціальних компетентностей (СК):

- ЗК1. Здатність застосовувати знання у практичних ситуаціях.
- ЗК12. Здатність діяти на основі етичних міркувань (мотивів).
- СК3. Здатність до розуміння природи поведінки, діяльності та вчинків.
- СК9. Здатність здійснювати просвітницьку та психопрофілактичну відповідно до запиту.

Здобуті знання з навчальної дисципліни «Віктимологія» стануть складовими таких

Житомирська політехніка	МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ «ЖИТОМИРСЬКА ПОЛІТЕХНІКА» Система управління якістю відповідас ДСТУ ISO 9001:2015	Ф-31.07- 05.01/053.00.2/Б/ОК38- 2023
	Примірник № 1	Арк 1/11

програмних **результатів навчання**:

- РН1. Аналізувати та пояснювати психічні явища, ідентифікувати психологічні проблеми та пропонувати шляхи їх розв’язання.
- РН7. Рефлексувати та критично оцінювати достовірність одержаних результатів психологічного дослідження, формулювати аргументовані висновки.
- РН11. Складати та реалізовувати план консультативного процесу з урахуванням специфіки запиту та індивідуальних особливостей клієнта, забезпечувати ефективність власних дій.
- РН17. Демонструвати соціально відповідальну та свідому поведінку, слідувати гуманістичним та демократичним цінностям у професійній та громадській діяльності

3. Програма навчальної дисципліни

Змістовий модуль 1. Базові засади віктимології

Тема 1. Віктимологія як наука і навчальна дисципліна

1. Поняття, предмет, система віктимології.
2. Основний понятійний апарат віктимології (жертва, віктимність, віктимізація, віктимогенна ситуація, віктимологічне запобігання та ін.).
3. Методика віктимологічних досліджень. Використання статистичних методів дослідження (правила і процедури проведення, похибка репрезентативності, наукова обґрунтованість і надійність вибірки). Види і зміст конкретно соціологічної методики (масове опитування, анкетування, інтерв’ю, спостереження, вивчення документів, експертні оцінки, соціальний експеримент).
4. Психологічна методика та особливості проведення психологічного спостереження, самоспостереження, інтерв’ю, вивчення документів, листів, щоденників, соціометричні опитування, експеримент, тестування, проектні методи, методи моделювання.

Тема 2. Віктимність, віктимізація, віктимна поведінка

1. Поняття віктимності: її форми і прояви у різних сферах суспільного життя.
2. Особливості вибору жертви злочинцем. Видова, групова і масова віктимність.
3. Віктимізація: поняття, види і загальна характеристика в Україні.
4. Об’єкти, фактори, умови, межі віктимізації. Латентна віктимізація. Негативні наслідки віктимізації. Віктимна поведінка, її види та роль у вчиненні злочину

Тема 3. Жертва злочинних посягань

1. Структура особистості жертви злочину: соціально-демографічна, кримінально-правова, соціально-рольова, морально-психологічна характеристика.
2. Класифікація і типологія жертв злочинів. Класифікація жертв злочинів за критерієм ступеня віктимності: випадкова жертва, жертва з незначним ступенем ризику, жертва з підвищеним ступенем ризику, жертва з дуже високим ступенем ризику. Інші класифікації в науці.
3. Наукові підходи до типології злочинців. Атипові жертви злочинів.

Житомирська політехніка	МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ «ЖИТОМИРСЬКА ПОЛІТЕХНІКА» Система управління якістю відповідає ДСТУ ISO 9001:2015	Ф-31.07- 05.01/053.00.2/Б/ОК38- 2023
	Примірник № 1	Арк 1/11

4. Психологія жертв злочинів. Синдром жертви.

Тема 4. Окремі категорії жертв злочинів

1. Жінка, як жертва злочину.
2. Неповнолітні як жертва злочину.
3. Особа похилого віку як жертва злочину.
4. Підприємець як жертва злочину.
5. Користувачі мережі інтернет як жертва злочину.
6. Особи, що займаються професійною діяльністю, пов'язаною з ризиком, як жертви злочинних посягань. Інші категорії жертв злочинних посягань.

Тема 5. Детермінація віктимної поведінки

1. Соціальні, психологічні та інші чинники формування віктимності і віктимної поведінки.
2. Віктимогенна ситуація та її роль у механізмі злочинної поведінки. Види віктимогенної ситуації в залежності від виду поведінки жертви і злочину.
3. Поняття та роль віктимологічної ситуації у механізмі злочинної поведінки. Особливості вибору злочинцями жертв злочинних посягань.

Змістовий модуль 2. Віктимологічна характеристика та запобігання окремим видам злочинів

Тема 6. Когнітивно-поведінкове втручання у роботі із жертвами кримінальних правопорушень

1. Основи когнітивно-поведінкового втручання.
2. Моделювання поведінки за допомогою формування когнітивних навичок.
3. Застосування когнітивного реструктурування з метою моделювання поведінки.

Тема 7. Віктимологічне запобігання злочинності

1. Форми і методи віктимологічного запобігання злочинності
2. Віктимологічна профілактика та її роль у недопущенні формування масової та групової віктимізації. Заходи психологічного захисту і безпеки громадян.
3. Віктимологічне відвернення і припинення віктимізації. Індивідуальне запобігання віктимної поведінки. Об'єкт віктимологічного запобігання.

Тема 8. Віктимологічна характеристика та запобігання насильницьким злочинам

1. Віктимна поведінка жертв злочинів, пов'язаних із насильством у сім'ї, сферах побуту і дозвілля, та запобігання їм.
2. Віктимна поведінка жертв вуличного насильства.
3. Віктимна поведінка жертв насильства на ґрунті національної, расової та релігійної нетерпимості та його запобігання.
4. Віктимна поведінка жертв торгівлі людьми та її запобігання.

Тема 9. Віктимологічна характеристика злочинів, учинених під час військових дій

1. Загальна характеристика злочинів, учинених під час військових дій.
2. Віктимологічна характеристика злочинців і жертв злочинів, учинених під час військових дій.
3. Віктимологічна характеристика злочинів сексуального насилля під час збройного конфлікту
4. Проблема гендерно зумовленого насильства, пов'язаного зі збройним

Житомирська політехніка	МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ «ЖИТОМИРСЬКА ПОЛІТЕХНІКА» Система управління якістю відповідає ДСТУ ISO 9001:2015	Ф-31.07- 05.01/053.00.2/Б/ОК38- 2023
	<i>Примірник № 1</i>	<i>Арк 1/11</i>

конфліктom

Тема 10. Віктимологічна характеристика злочинів, учинених з необережності, та запобігання їм

1. Загальна характеристика злочинів, учинених з необережності.
2. Віктимологічна характеристика злочинців і жертв злочинів, учинених з необережності.
3. Запобігання злочинам, учиненим з необережності.

Житомирська політехніка	МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ «ЖИТОМИРСЬКА ПОЛІТЕХНІКА» Система управління якістю відповідає ДСТУ ISO 9001:2015	Ф-31.07- 05.01/053.00.2/Б/ОК38- 2023
	Примірник № 1	Арк 1/11

1. Структура (тематичний план) навчальної дисципліни

Кредитні модулі	Змістові модулі	Кількість годин			
		Всього	Лекції	Семінарські	Самостійна робота
№1	Змістовий модуль 1. Базові засади віктимології				
	Тема 1. Віктимологія як наука і навчальна дисципліна.	12	2	2	8
	Тема 2. Віктимність, віктимізація, віктимна поведінка.	12	2	2	8
	Тема 3. Жертва злочинних посягань.	14	4	2	8
	Тема 4. Окремі категорії жертв злочинів.	14	4	2	8
	Тема 5. Детермінація віктимної поведінки.	16	4	4	8
	Разом змістовий модуль 1	68	16	12	40
№2	Змістовий модуль 2. Віктимологічна характеристика та запобігання окремим видам злочинів				
	Тема 6. Когнітивно-поведінкове втручання у роботі із жертвами кримінальних правопорушень	16	4	2	10
	Тема 7. Віктимологічне запобігання злочинності	16	4	2	10
	Тема 8. Віктимологічна характеристика та запобігання насильницьким злочинам	16	4	2	10
	Тема 9. Віктимологічна характеристика злочинів, учинених під час військових дій	16	4	2	10
	Тема 10. Віктимологічна характеристика злочинів, учинених з необережності, та запобігання їм.	18	4	4	10
	Разом змістовий модуль 2	82	20	12	50
РАЗОМ		150	36	24	90

Житомирська політехніка	МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ «ЖИТОМИРСЬКА ПОЛІТЕХНІКА» Система управління якістю відповідає ДСТУ ISO 9001:2015	Ф-31.07- 05.01/053.00.2/Б/ОК38- 2023
	Примірник № 1	Арк 1/11

5. Теми семінарських (практичних, лабораторних) занять

Назва теми	Кількість годин
Тема 1. Віктимологія як наука і навчальна дисципліна. Поняття, предмет, система кримінологічної віктимології.	2
Тема 2. Віктимність, віктимізація, віктимна поведінка. Поняття віктимності: її форми і прояви у різних сферах суспільного життя.	2
Тема 3. Жертва злочинних посягань. Жертва і потерпілий: співвідношення понять.	2
Тема 4. Окремі категорії жертв злочинів.	2
Тема 5. Детермінація віктимної поведінки. Соціальні, психологічні та інші чинники формування віктимності і віктимної поведінки.	4
Тема 6. Когнітивно-поведінкове втручання у роботі із жертвами кримінальних правопорушень	2
Тема 7. Віктимологічне запобігання злочинності	2
Тема 8. Віктимологічна характеристика та запобігання насильницьким злочинам	2
Тема 9. Віктимологічна характеристика злочинів, учинених під час військових дій	2
Тема 10. Віктимологічна характеристика злочинів, учинених з необережності, та запобігання їм.	4
РАЗОМ	24

2. Завдання для самостійної роботи

Передбачається, що в період вивчення дисципліни студент самостійно виконує ситуаційні вправи, вивчає матеріал курсу в процесі підготовки до практичних занять та семінарів, а також в цілому перед сесією. Частка самостійної роботи при вивченні навчальної дисципліни складає 60% (90 год.).

3. Індивідуальні завдання

Метою виконання індивідуальних завдань є: закріплення, поглиблення й узагальнення знань, отриманих студентами на теоретичних і практичних заняттях.

Індивідуальна робота студентів з навчальної дисципліни «Віктимологія» включає:

- анування вивченої додаткової літератури;

Житомирська політехніка	МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ «ЖИТОМИРСЬКА ПОЛІТЕХНІКА» Система управління якістю відповідас ДСТУ ISO 9001:2015	Ф-31.07- 05.01/053.00.2/Б/ОК38- 2023
	Примірник № 1	Арк 1/11

- опрацювання визначених проблемних питань та їх обговорення на практичних заняттях;
- складання психодіагностичного інструментарію тощо.

8. Методи навчання

Під час навчання використовуються такі методи і прийоми як дискусія, самоаналіз, тестування, виконання професійно-орієнтованого завдання, дослідницько-пошукові, практико-орієнтовані методи, консультації, методи обробки, аналізу, синтезу. Також застосовуються традиційні та сучасні технологій, а саме: особистісно-орієнтована, інформаційно-комп'ютерні, інтерактивні, проблемно-орієнтовані та технології змішаного навчання. Дані технології реалізуються у формі спостереження, пояснення, метод проблемного навчання, організаційного проектування.

9. Методи контролю

Контроль складається з поточного контролю виконання студентами самостійної роботи та модульного контролю, контролю виконання індивідуальних завдань та семестрового контролю.

Модульний контроль здійснюється шляхом перевірки графіку відвідування студентами лекційних та практичних занять та опрацювання відповідного матеріалу (у випадку пропуску занять), перевірки домашніх завдань, усного та письмового опитування і завершується написанням модульної контрольної роботи.

Семестровий контроль здійснюється шляхом складання заліку.

10. Схема нарахування балів

Критерії оцінювання модульного контролю

Форма контролю	Максимальна кількість балів
Всього за блок змістовних модулів 1	50
– перевірка домашніх завдань	5
– оцінювання відвідування	5
– усні опитування	5
– письмові опитування	10
Модульна контрольна робота № 1	25
Всього за блок змістовних модулів 2	50
– перевірка домашніх завдань	5
– оцінювання відвідування	5
– усні опитування	5
– письмові опитування	10
Модульна контрольна робота № 2	25

Критерії оцінювання модульної контрольної роботи

Правильна відповідь на тестові питання	0,5 балів
Кількість тестових питань	50
Максимальна кількість балів	25

Житомирська політехніка	МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ «ЖИТОМИРСЬКА ПОЛІТЕХНІКА» Система управління якістю відповідає ДСТУ ISO 9001:2015	Ф-31.07- 05.01/053.00.2/Б/ОК38- 2023
	Примірник № 1	Арк 1/11

12. Рекомендована література

Основна література:

1. Кулик К. Д. Віктимологічна характеристика жертв розбещення неповнолітніх в Україні. Порівняльно-аналітичне право. 2019. № 4. С. 343- 348.
2. Мар'єнко Б.С. Основи психопатології: навч. посібник. Львів: Видавничий центр ЛНУ імені Івана Франка, 2020. 120 с.
3. Джужа Анастасія Олександрівна; Сюравич, Валерій Григорович. Деякі аспекти становлення віктимології як напряму кримінологічної науки. Науковий редактор, 2021, 125.
4. Віктимологія : навчальний посібник / Н. М. Теслик. – Суми : Сумський державний університет, 2021. – 71 с.
5. Ювенальна віктимологія: теоретико-правова модель : монографія / Є. С. Назимко, М. С. Андріяшевська, Т. І. Тіточка. – Запоріжжя : Гельветика, 2021.

Допоміжна література:

1. Важливі навички в періоди стресу: ілюстроване керівництво. Копенгаген: Європейський регіональний офіс Всесвітньої організації охорони здоров'я; 2020. Ліцензія ес ВУ-NC-SA 3.0 IGO
2. Шостко О. Ю. Сучасні світові тенденції злочинності / О. М. Подільчак. Проблеми законності. Харків. 2020. Вип. 148. С. 184-200.
3. Лех, Р. В. Жертва насильницьких злочинів – ключове поняття віктимології. Київський часопис права, (4), 271-275 с. URL: <https://doi.org/10.32782/klj/2021.4.41>

Інформаційні ресурси в Інтернеті:

1. Електронна бібліотека Державного університету «Житомирська політехніка» <http://eztuir.ztu.edu.ua/>
2. Національна бібліотека України імені В.І. Вернадського [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://www.nbuv.gov.ua>
3. Наукові видання Інституту психології імені Г.С. Костюка Національної академії педагогічних наук України [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://psychology-naes-ua.institute/info/265/>
4. Актуальні питання сучасної психології - http://library.sspu.sumy.ua/wpcontent/uploads/2018/04/Aktualny_pitannya_suc.psihologii
5. American Psychological Association: <http://www.apa.org>